

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมา

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง จะต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผลจากการประเมินหลักสูตรของกรมวิชาการ (กรมวิชาการ, 2542 : 18) พบว่าความล้มเหลวทางการศึกษาคือ ไม่สามารถสร้างคนให้มีจิตใจที่ดี หลักสูตรให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคมน้อยไป สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ให้เรียนเก่งเพื่อให้สอบแข่งขันเข้าเรียนในระดับสูง จนละเลยการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม ทำให้เกิดปัญหา คือ ไม่สามารถปลูกฝังจิตใจที่ดีให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข ดังจะเห็นได้จากปัญหาความขัดแย้ง การยกพวกตีกัน ในหมู่นักเรียน การไม่สามารถปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนไป ขาดวิธีในการผ่อนคลายตนเอง ไม่สามารถอดทนรอคอยเพื่อไปสู่เป้าหมาย ก่อให้เกิดปัญหาทางเพศและยาเสพติด เมื่อประสบปัญหาในชีวิตก็ไม่สามารถหาวิธีแก้ไขได้ (เทอดศักดิ์ เศษคง, 2542 : 12) และการศึกษาทางจิตวิทยาพบว่าคนที่มีความเครียดสูงจำนวนมากประสบความล้มเหลวทั้งทางด้านการงานและชีวิตครอบครัว เนื่องจากมีปัญหาทางด้านการควบคุมอารมณ์ และด้านมนุษยสัมพันธ์ และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลทำให้คนทำงานเก่งๆต้องล้มเหลวนั้นเป็นปัจจัยทางด้านความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับผู้ร่วมงานอื่นๆ และปัจจัยทางด้านอารมณ์ ที่มีลักษณะควบคุมตนเองไม่ได้และแสดงออกมา เช่น จุนเจียว โกรธง่าย หนีบุดบึ้ง จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในที่สุด

อารมณ์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้เกิดการปรับตัว เพราะคนที่มีอารมณ์ดีอยู่เสมอจะเป็นคนที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมและมักจะทำงานต่างๆอย่างมีชีวิตชีวา มีความกระตือรือร้น ในทางตรงกันข้ามบุคคลใดก็ตามที่มีอารมณ์รุนแรง เช่น โกรธจัด จะทำให้บุคคลนั้นขาดสมาธิ ขาดความตั้งใจ มักจะทำอะไรพลาดและมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งวัยที่มีปัญหาในการปรับตัวมากที่สุด คือ วัยรุ่น เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่มักประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆอยู่เสมอ ทั้งการเปลี่ยนแปลง

ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งยังต้องเผชิญกับความคาดหวังของพ่อแม่ ครู และบุคคลในสังคม ทำให้วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดปัญหาทางด้านจิตใจ ปัจจุบันจะพบว่าวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาด้านสุขภาพจิต การควบคุมอารมณ์ การเรียน การปรับตัว และปัญหาชีวิตในด้านอื่นๆเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสาเหตุอาจเกิดจากการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ขาดการดูแลเอาใจใส่และไม่ค่อยมีเวลาให้กับลูกๆ สภาพครอบครัว บางครอบครัวแตกแยกหรือหย่าร้าง การอบรมเลี้ยงดูที่ผิดวิธี ทำให้วัยรุ่น มีปัญหาในการปรับตัว มีการแสดงออกทางอารมณ์หรือแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เป็นที่ยอมรับมากขึ้น

การปรับตัว ได้อย่างเหมาะสมเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นและสังคมเกิดจากปัจจัยทางอารมณ์ที่มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เด็กเกิดการรับรู้ และยอมรับอารมณ์ตามความเป็นจริง และแสดงอารมณ์อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ เดเนียล โกลแมน (Goleman, 1995 : 34) ได้กล่าวว่าการที่ประสบความสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับสติปัญญาเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องของการเข้าสังคม ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การรับรู้อารมณ์ของตนเอง การจัดการกับอารมณ์และความตึงเครียด ซึ่ง โกลแมนเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence)

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เป็นทักษะเฉพาะตัวที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการงาน ครอบครัว และชีวิตส่วนตัว เพราะความฉลาดทางอารมณ์คือ ความเข้าใจความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น รู้จุดเด่นข้อดีของตนเอง รู้จักควบคุมจัดการ และแสดงออกทางอารมณ์ และใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญคือ มองโลกในแง่ดี แก้ไขความขัดแย้ง โดยเฉพาะความเครียดที่เกิดขึ้นในจิตใจได้เป็นอย่างดี (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2542 : 8) การศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ทำให้นักคิดเริ่มตระหนักว่าการที่เราจะประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ เช่น การเรียน การทำงาน การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตทางสังคม จะต้องอาศัยองค์ประกอบทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก นอกจากนี้ การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยให้บุคคลเรียนรู้โดยตรงเกี่ยวกับเรื่องอารมณ์ สามารถเข้าใจ และจัดการอารมณ์ของตนเองได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์มหาศาลกับตนเองและเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น มีผลต่อการดำรงชีวิตในสังคมของบุคคล สามารถสื่อสารกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ ตลอดจนมีแรงจูงใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ อย่างสร้างสรรค์หรือที่สำคัญคือ คนที่เรียนรู้เรื่องอารมณ์จะทำให้รู้จักการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีเหตุผลกับอารมณ์

จะเห็นได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์เมื่อพิจารณาทั้งวัฒนธรรมทางตะวันตกและตะวันออก จะประกอบด้วย การตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การฟังตนเองได้ และมีความสงบทางจิตใจซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ตาม

แนวคิดของนักการศึกษาทั้งทางตะวันตกและทางตะวันออกได้กล่าวว่ามีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้คนประสบความสำเร็จในชีวิตและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งผู้ที่อยู่ในวัยรุ่นควรที่จะได้รับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ควรต้องอาศัยการอบรมสั่งสอนทั้งจากที่บ้านและทางโรงเรียน โดยเฉพาะทางโรงเรียนเนื่องจากเด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นมักจะอยู่กับกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนมักจะเรียนรู้ภายในกลุ่มเพื่อนจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนภายในกลุ่ม โดยวัยรุ่นจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ต่างๆกับเพื่อนภายในกลุ่ม ทำให้วัยรุ่นกล้าแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างเต็มที่ ส่งผลให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญามากยิ่งขึ้น ดังนั้น การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้เกิดขึ้นในวัยรุ่นจึงควรให้วัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์และมีความร่วมมือกันภายในกลุ่มเพื่อให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้ที่ดี

การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากการเรียนรู้สิ่งต่างๆ จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนเรา ทั้งในด้านส่วนตัวและสังคม ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงให้ความสนใจในเรื่องการเรียนรู้เป็นอย่างมาก โดยพยายามศึกษาแบบการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทาง ไปสู่วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในประเทศไทยที่พบว่า การเรียนการสอนในโรงเรียนที่ผ่านมายังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งเหตุผลประการสำคัญอาจเกิดจากการเรียนการสอนของครูที่เน้นการให้ความรู้เนื้อหาทักษะการเรียนให้กับนักเรียนทั้งสิ้น ไปพร้อมๆกัน ไม่ค่อยได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนแต่ละคน และมักจะใช้วิธีสอนแบบบรรยายและการให้ความสนใจแก่นักเรียนที่เรียนเก่งมากกว่านักเรียนที่เรียนอ่อน นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายเฉพาะตนเพื่อให้เกิดการแข่งขันกันในรายบุคคล ซึ่งเป็นผลให้เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ขาดความร่วมมือหรือช่วยเหลือกัน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เด็กเก่งจะไม่สนใจเด็กอ่อน ขาดคุณลักษณะในการทำงานร่วมกัน ขาดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ขาดความเสียสละ ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ นักการศึกษาจำเป็นต้องเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาชาวอารมณ์ให้เหมาะสมกับชาวปัญญา เพื่อให้เด็กของเราเป็นเด็กเก่ง คนดี และมีความสุข กระบวนการจัดการศึกษาเป็นการจัดประสบการณ์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเกิดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามที่สังคมปรารถนา ซึ่งควรฝึกให้เด็กมีการตระหนักในตนเอง รวมถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม คือ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและเข้าใจผู้อื่น สามารถรับรู้อะไรและเข้าใจในอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น มีทักษะในการปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การมองโลกในแง่ดี รวมถึงความมั่นใจในตนเองจึงจะทำให้เป็นผู้ประสบความสำเร็จในการทำงานและการเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของครูที่จะต้องหารูปแบบการสอนและวิธีการต่างๆมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้

เกิดคุณภาพสูงสุดของการศึกษาที่จะสามารถทำให้บุคคลมีความฉลาดทางอารมณ์และเชาว์ปัญญาไปพร้อมๆกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเห็นผู้เรียนเป็นคนเก่ง เป็นคนดี มีความสุข ดังนั้น นักการศึกษาจึงพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาดังกล่าว แนวทางหนึ่งที่จะนำไปใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้น คือ การใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มย่อย สมาชิกภายในกลุ่มมีความแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ ความสามารถทางการเรียน สมาชิกภายในกลุ่มจะมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบการทำงานของตัวเองและสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มร่วมกัน จุดสำคัญของการเรียนรู้แบบนี้คือ การลดการทำงานเพื่อตนเองและการยึดความเป็นตัวของตัวเองลง ให้มีการร่วมมือเพื่อกลุ่มและส่วนรวมมากขึ้น

องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่จะนำไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ มีอยู่ 5 ประการ ดังนี้คือ

1. การพึ่งพากันทางบวก (Positive Interdependent)

สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ในทางบวกหรือมีการพึ่งพาอาศัยกัน มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน และความเชื่อว่าพวกเขาทุกคนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีความรู้สึกระหว่างความสำเร็จ ใ้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จด้วย

2. การมีปฏิสัมพันธ์แบบหันหน้าเข้าหากัน (Face to Face Interaction)

สมาชิกมีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กันระหว่างสมาชิกคนอื่นๆ ภายในกลุ่ม โดยสมาชิกจะต้องให้ความสนใจ เอาใจใส่ที่จะรับฟังและเสนอความคิดเห็นต่อกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกคนอื่นๆเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น การมีปฏิสัมพันธ์แบบนี้จะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

3. ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล (Individual Accountability)

ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคลจะช่วยให้กลุ่มมีผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการทำงานซึ่งความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งอาจประเมินจากการทดสอบสมาชิกแต่ละคน การสุ่มเลือกสมาชิกในกลุ่มเป็นตัวแทนรายงานผลงานของกลุ่ม

4. ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and Small

Group Skills)

เป็นการใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย เป็นทักษะที่

สำคัญในการทำงานกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ และนักเรียนควรได้รับการฝึกหรือสอนทักษะเหล่านี้เสียก่อนเพื่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. กระบวนการกลุ่ม (Group Processes)

กระบวนการกลุ่มเป็นการทำงานที่มีขั้นตอน มีการสะท้อนสิ่งที่สมาชิกได้อภิปรายและแสดงออก มีการตัดสินใจว่าควรมีการแลกเปลี่ยนหรือดำเนินการอะไรต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่ตั้งไว้

จากองค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือซึ่งสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ในทางบวก ความรับผิดชอบและทักษะทางสังคมของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการหนึ่งที่พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และส่งเสริมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนได้

จากแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยาพบว่า คนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวเราอยู่เสมอ การเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเรา ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ซึ่งตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็น ตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ก็ได้ ซึ่งการเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบรวมถึงการสังเกต การตอบสนองและปฏิบัติต่างๆของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบ ความน่าเชื่อถือของตัวแบบ ความมีชื่อเสียงของตัวแบบ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวแบบ คำบอกเล่าเกี่ยวกับตัวแบบ ฯลฯ ผลจากสังเกตจะทำให้ผู้สังเกตสามารถเลียนพฤติกรรมของตัวแบบหรือแสดงพฤติกรรมใหม่ๆได้ทำให้ไม่ต้องลองผิดลองถูก พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ เช่นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์พฤติกรรมกับผลที่เกิดขึ้น ความรู้ที่มนุษย์เรียนรู้จะกลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่งมนุษย์ก็เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดตามมาได้ ทำให้เกิดความดีใจ ความวิตกกังวล ความกลัวขึ้นล่วงหน้า ความคาดหวังนี้ทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำพฤติกรรมหนึ่งให้เกิดผลตามาที่ตนปรารถนา โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจนำตัวแบบซึ่งเป็นสัญลักษณ์ โดยมีลักษณะเป็นข้อความขนาดสั้นมาควบคู่กับการเรียนแบบร่วมมือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวิจัยครั้งนี้

ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญต่อชีวิตของคนเราในทุกๆด้าน อีกทั้งสามารถฝึกและพัฒนาขึ้นได้กับทุกคน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นนักเรียนวัยรุ่น โดยทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget) ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้น คือ ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว อายุระหว่างแรกเกิด - 2 ปี ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด อายุระหว่าง 2 - 7 ปี ขั้นปฏิบัติการคิดด้วยรูปธรรม อายุ 7 - 11 ปี

และขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม อายุประมาณ 11 ปีขึ้นไป ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม เด็กจะเป็นตัวของตัวเอง สามารถจัดรูปแบบและวางแผนในการทดสอบสมมติฐาน โดยอาศัยเหตุผลได้ นักเรียนจึงสามารถคิด วิเคราะห์ เข้าใจเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาได้โดยอาศัยการเรียนรู้โดยตัวแบบที่เป็นข้อความขนาดสั้นได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความฉลาดทางอารมณ์สามารถพัฒนาได้โดยเริ่มจากวัยเด็ก ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะศึกษา การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ โดยการเรียนแบบร่วมมือควบคู่กับตัวแบบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในวิชาสุขศึกษาว่ามีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ตามแนวคิดของ โกลแมนหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัย ไปพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือควบคู่กับตัวแบบที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

- 2.1 เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือควบคู่กับตัวแบบ กลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือ และกลุ่มที่เรียนแบบปกติ
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือควบคู่กับตัวแบบ
- 2.3 เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือ
- 2.4 เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มที่เรียนแบบปกติ

สมมติฐาน

สมมติฐานในงานวิจัยครั้งนี้ คือ

1. นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือควบคู่กับตัวแบบ นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือและนักเรียนที่เรียนแบบปกติ มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือควบคู่กับตัวแบบมีความฉลาดทางอารมณ์ สูงกว่าก่อนการทดลอง

3. นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลอง

4. นักเรียนที่เรียนแบบปกติมีความฉลาดทางอารมณ์ สูงกว่าก่อนการทดลอง

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ด้านความรู้

1.1 ทำให้ทราบว่านักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือควบคู่กับตัวแบบ นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ และนักเรียนที่เรียนแบบปกติจะมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันหรือไม่

1.2 ทำให้ทราบว่านักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือควบคู่กับตัวแบบ นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ และนักเรียนที่เรียนแบบปกติมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลองหรือไม่

2. ด้านการนำไปใช้

2.1 เป็นแนวทางสำหรับครูนำผลการวิจัยไปพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนต่อไป

2.2 เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียน โรงเรียนเบญจมราชูทิศ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 จังหวัดปัตตานีในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 400 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จำนวน 96 คน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นเนื้อหากลุ่มวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การปรับตัวของวัยรุ่น

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ใช้เวลาในการทดลอง 2 คาบต่อสัปดาห์ติดต่อกัน 5 สัปดาห์ รวมเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 10 ครั้ง

5. ตัวแปรที่ศึกษาค้นคว้า

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการเรียน แปรค่าได้ 3 รูปแบบ คือ

5.1.1 การเรียนแบบร่วมมือควบคู่กับตัวแบบ

5.1.2 การเรียนแบบร่วมมือ

5.1.3 การเรียนแบบปกติ

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) หมายถึง ความสามารถที่บุคคลจะตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึกและภาวะอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น สามารถจงใจและให้ความหวังแก่ตนเองและมองโลกในแง่ดีสามารถปรับสภาพอารมณ์ ควบคุมและจัดการอารมณ์และการกระทำของตนเอง ไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมได้อย่างสมเหตุสมผล และสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของ โกลแมน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1.1 การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) หมายถึงการรู้เท่าทันอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง รู้สาเหตุของการที่เกิดอารมณ์และความรู้สึก มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา สำนวญและประเมินตนเองได้ตรงตามความเป็นจริง ยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนเอง รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเองมีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถและความมีคุณค่าของตนเอง

1.2 การจัดการกับอารมณ์ตัวเอง (Self-Regulation) หมายถึง การควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเองให้อยู่ในสภาพปกติ สามารถสะกดกลืนอารมณ์ของตนเอง ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แสดงออกได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ มีจิตใจ หนักแน่นมั่นคงไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่างๆ จัดการกับอารมณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีวิธีการในการคลายเครียดได้อย่างเหมาะสม

1.3 การจูงใจตนเอง (Motivation) หมายถึงการสร้าง ความหวังและให้กำลังใจตนเอง เพื่อให้ได้รับความสำเร็จในการทำงานที่ซับซ้อนยุ่งยาก มองโลกในแง่ดี สามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างไม่ย่อท้อ มีความพยายามและกระตือรือร้นในการทำงาน และพยายามหาวิธีแก้ปัญหาและปรับปรุงงานเพื่อนำตน ไปสู่ความสำเร็จ สามารถรอคอยโอกาสเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ดีกว่า มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ

1.4 การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) หมายถึงการเข้าใจและรู้จักในอารมณ์ ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น และสามารถแปลความหมายของอารมณ์ ความรู้สึก และการ

แสดงออกของผู้อื่นได้ รู้ถึงความรู้สึกนึกคิด มุมมองของผู้อื่น เห็นใจผู้อื่น เป็นผู้ฟังที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นสามารถคาดคะเนและตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้ดี รู้ถึงทัศนคติ ความคิดของคนในกลุ่ม คาดคะเนสถานการณ์ในด้านความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มได้

1.5 การมีทักษะสังคม (Social Skill) หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นมิตรกับบุคคลได้ทุกประเภท มีความคล่องในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น และแสวงหาความร่วมมือกับผู้อื่นได้ ไน้มนำความคิดเห็นของบุคคลอื่นได้อย่างนุ่มนวลและได้ผล ทำให้เกิดความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติภาระให้บรรลุเป้าหมาย มีการสื่อความที่ดี สามารถเจรจาต่อรอง แก้ไขและหาทางยุติปัญหาและข้อขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม เต็มใจให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน

2. การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละ 4 คน สมาชิกในกลุ่มมีความแตกต่างกันในด้าน ความรู้ความสามารถ และเพศ สมาชิกทุกคนจะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการทำงาน โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ทั้งต่อตนเองและกลุ่ม โดยที่ครูจะมอบหมายให้ทุกคนค้นคว้าบทเรียนเดียวกันแต่นั้นให้ทำความเข้าใจหัวข้อต่างกัน โดยสมาชิกแต่ละคนในแต่ละกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ทำความเข้าใจในหัวข้อเดียวกันจะไปศึกษาร่วมกัน เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นจะกลับไปอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มประจำของตนฟัง นักเรียนทั้งหมดจะถูกทดสอบเนื้อหาทั้งหมดเป็นรายบุคคล คะแนนที่ได้จะนำมาเฉลี่ยเป็นคะแนนกลุ่ม ซึ่งเรียกรูปแบบนี้ว่าการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคการต่อบทเรียน (Jigsaw II)

4. การเรียนแบบปกติ หมายถึง การเรียนที่ใช้การเรียนการสอนตามแนวทางที่อยู่ในแนวการสอนโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการและไม่เน้นกระบวนการกลุ่ม

5. ตัวแบบ (Modeling) หมายถึง แม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ ประเภทข้อความขนาดสั้น ซึ่งผู้วิจัยใช้สอดแทรกประกอบการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคการต่อบทเรียน (Jigsaw II) สำหรับกลุ่มทดลอง จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ บันทึกสาวน้อย อดีตที่หลงทางของศักดิ์ชัย บันทึกกลับ เหตุเกิดเพราะเพื่อน สมชายชายชาติวี จดหมายจากพี่ชาย ความเครียดของณรงค์ ความโกรธเป็นเหตุ อุบัติเหตุชีวิต และการมองตน

6. นักเรียน หมายถึง นักเรียนทั้งเพศชายและเพศหญิงที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี